

یک سند مهم تاریخی

پژوهشگاه علوم انسانی و
پرتال جامع علوم

از

عبدالواحد خنجی

پروفیشنل سائنسوں، انسانی اور مطالعاتی فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

یک سند مهم تاریخی

سندی که متن آن از نظر خوانندگان گرامی می‌گذرد، سواد نامه‌ایست که نورالدین جهانگیر امپراطور مغول هند (۱۰۱۴ تا ۱۰۳۷ هـ. ق) پسر جلال‌الدین اکبر (۹۶۳ تا ۱۰۱۴ هـ. ق) آن را به شاه‌عباس کبیر پادشاه صفوی (۹۹۶ تا ۱۰۳۸ هـ. ق.) نگاشته است و نسخه آن ضمن بسیاری از نسخه‌های کتب خطی و اسناد که در کتابخانه شادروان پدرم آقای محمدامین خنجی بود، اینک در تصرف این‌جانب می‌باشد.

به طوری که از فحوای این نامه برمی‌آید، نامه مزبور در یکی از دوماه جمادی‌الاول و جمادی‌الثانی سال ۱۰۳۰ یعنی هفت سال پیش از مرگ نورالدین جهانگیر نوشته شده است و در پاسخ نامه‌ای بود که شاه‌عباس آن را مصحوب زینل‌بیگ توشمال‌باشی برای نورالدین جهانگیر فرستاده بوده است.

نورالدین جهانگیر در این موقع، در بازگشت از کشمیر، به قصد سرکوب کردن اغتشاشات دکن و برخی دیگر از ولایات متصرفی خود عازم دکن بوده است ولی پاسخ آن یعنی نامه حاضر، پس از فتوحاتی نوشته شده است که نصیب نورالدین جهانگیر

گردیده بود و نورالدین جهانگیر به منظور ابراز ارادت خود نسبت به شاه عباس، آن فتوحات را که مقارن با وصول نامه شاه عباس بوده، «از میامن توجه عالی» شاه عباس دانسته است.

اما از نظر سند شناسی، به دلایلی چند، قطع مسلم این است که نسخه مورد بحث ما، نسخه اصلی نیست از جمله، می دانیم بر حسب تداول دیوانی دیوانهای سابق، نامه های پادشاهان پس از نگارش، به مهر و طغرای پادشاهی که نامه از جانب او فرستاده می شد، مصدر می گردیده و غالباً نامه را هم تذهیب می کرده اند و نسخه حاضر که در چهار قطعه جدا از یکدیگر است فاقد این مشخصات می باشد، بنابراین باید چنین دانست که نسخه حاضر سوادست به خط خوش یکی از خطاطان که بالفعل او را نمی شناسیم و بعدها کسی آن را به چهار قسمت کرده و اطراف هر قسمت را جدول کشی و رنگ آمیزی نموده است.

ولی با تمام این احوال از اهمیت تاریخی آن نباید غافل بود زیرا وجود و متن آن تاکنون ناشناخته مانده بود^۱ و از آن اطلاعی در دست نمی بود، خود حائز ارزش تاریخی آن و نشان دهنده روابط نزدیک دو دربار صفویه و پادشاهان مغولی هند می باشد. با آنچه گفته شد امید است انتشار متن این سند برای محققان تاریخ ایران و به خصوص پژوهشگران تاریخ عصر صفوی مفید فایده باشد.

اینک متن نامه نورالدین جهانگیر به شاه عباس اول :

۱- استاد نصراله فلسفی هم در کتاب نفیس «زندگانی شاه عباس» از این نامه ذکری نکرده اند و ظاهراً از وجود آن بی اطلاع بوده اند.

